

<p>BOSNA I HERCEGOVINA VIJEĆE MINISTARA Agencija za predškolsko, osnovno i srednje obrazovanje</p>		<p>БОСНА И ХЕРЦЕГОВИНА САВЈЕТ МИНИСТАРА Агенција за предшколско, основно и средње образовање</p>
--	---	--

**ZAJEDNIČKA JEZGRA
NASTAVNIH PLANOVA I PROGRAMA
ZA KROSKURIKULARNO I MEĐUPREDMETNO
PODRUČJE DEFINIRANA NA ISHODIMA UČENJA**

ZJNPP za kroskurikularno i međupredmetno područje definirana na ishodima učenja

Voditeljica projekta:

mr. sc. Žaneta Džumhur

Vanjski saradnici:

docent. dr. Dženana Husremović

mr. sc. Alisa Begović

mr. sc. Emina Bečić

mr. sc. Ante Jurić Marijanović

Projektni tim:

Maja Stojkić, direktorica Agencije za predškolsko, osnovno i srednje obrazovanje

Marija Naletilić, šefica Odjela za Zajedničku jezgru nastavnih planova i programa

Žaneta Džumhur, šefica Odsjeka za analizu, statistiku i IT podršku

Jasminka Nalo, stručna savjetnica za maternji jezik

Radna grupa:

mr. sc. Žaneta Džumhur

Jasminka Nalo

Smajo Sulejmanagić

Munira Nurkić Ujdur

Naira Jusufović

Slađana Vilotić

Ivana Bago

Radmila Bijelić

Radojka Vraneš

Ernest Šehić

Amela Omerbegović

Miroslav Marić

Emir Kazić

Sadik Selimović

Milena Krišto

Sanela Popović

KURIKULUM ZA TRANSPARENTNOST, KURIKULUM ZA ODGOVORNOST

Publikacija je urađena u okviru projekta koji finansira Evropska unija „Kurikulum za transparentnost, kurikulum za odgovornost“. Sadržaj ove publikacije je isključiva odgovornost autora i izdavača i ni u kom slučaju ne predstavlja stanovišta Evropske unije.

Ovaj projekt finansira Evropska unija

Projekt podržali:

Udruženje Centar za razvoj medija i analize, Omladinski komunikativni centar Banja Luka, Infohouse
Napomena

Izrazi koji su napisani samo u jednom gramatičkom rodu, odnose se podjednako na ženski i muški rod.

SADRŽAJ

Uvod	4
Zajednička jezgra nastavnih planova i programa za kroskurikularno i međupredmetno područje definisana na ishodima učenja Tabelarni prikaz oblasti, komponenti i ishoda učenja	6
Oblasti, komponente ishodi učenja za kroskurikularno i međupredmetno područje	12
Ključne kompetencije i prožimajući pokazatelji	13
Literatura	15

UVOD

Agencija za predškolsko, osnovno i srednje obrazovanje (APOSO) izradila je *Zajedničku jezgru nastavnih planova i programa (ZJNPP) za kroskurikularno i međupredmetno područje definirano na ishodima učenja*.

Zajednička jezgra nastavnih planova i programa za kroskurikularno i međupredmetno područje definirano na ishodima učenja urađena je po već utvrđenoj metodologiji razvoja Zajedničke jezgre nastavnih planova i programa. Uvažavajući specifičnosti kroskurikularnog i međupredmetnog područja, najprije su definirane oblasti i komponente za njih, potom su za svaku komponentu definirani ishodi učenja¹ i na kraju su za svaki ishod učenja definirani pokazatelji. Oblast nosi naziv Pojedinač i društvena odgovornost, a definirane komponente su: Poduzetništvo, Karijerna orijentacija i Antikorupcija. Pokazatelji su definirani u skladu s razvojnim uzrastom djeteta na kraju predškolskog odgoja i obrazovanja (uzrast od 5 do 6 godina), na kraju trećeg razreda (uzrast od 8 do 9 godina), na kraju šestog razreda (uzrast od 11 do 12 godina), na kraju devetogodišnjeg odgoja i obrazovanja (uzrast od 14 do 15 godina), i na kraju srednjoškolskog odgoja i obrazovanja (uzrast od 18 do 19 godina). Proces izrade Dokumenta trajao je od maja 2014. do decembra 2015. godine.

Polazišta za izradu *Zajedničke jezgre nastavnih planova i programa za kroskurikularno i međupredmetno područje definirano na ishodima učenja* bila su identifikacija ključnih kompetencija i životnih vještina u BiH (2011), te različiti pristupi kroskurikularnosti i međupredmetnoj povezanosti u Sloveniji, Hrvatskoj i drugim zemljama EZ.

Tokom definiranja *Zajedničke jezgre nastavnih planova i programa za kroskurikularno i međupredmetno područje definirano na ishodima učenja* sudjelovali su predstavnici pedagoških zavoda, Zavoda za školstvo Mostar, pedagoške institucije Brčko Distrikta BiH, odgajatelji, učitelji, nastavnici, srednjoškolski profesori, univerzitetski profesori i stručni savjetnici Agencije za predškolsko, osnovno i srednje obrazovanje.

Radna grupa je pristup definiranju ishoda učenja i pokazatelja² zasnivala na razvoju ključnih kompetencija, kako bi se opisala postignuća na kraju naprijed navedenih procesa učenja identifikacijom znanja, vještina i stavova. Radna grupa se na početku odlučila za *Bloomovu taksonomiju*³ obrazovnih ciljeva kao osnovu za daljnju nadogradnju. Ovo je jedan od najzastupljenijih teoretskih okvira za planiranje, pripremu i vrednovanje osnovnoškolskog, srednjoškolskog i visokoškolskog obrazovanja.

Temelji učenja za *kroskurikularno i međupredmetno područje*, koji su utkani u *Zajedničku jezgru nastavnih planova i programa za kroskurikularno i međupredmetno područje definirano na ishodima učenja*, su sljedeći:

- kroskurikularne kompetencije nisu vezane samo za sadržaj jednog predmeta niti za kurikulum nekog područja, nego se razvijaju unutar većeg broja predmeta, među predmetima i kroz kurikulume
- naglasak na integrativnom pristupu među predmetima i među kurikulumima, koji uključuje jednopredmetno i višepredmetno povezivanje (više pojašnjenja u Smejnicama za implementaciju *ZJNPP za kroskurikularno i međupredmetno područje definirano na ishodima učenja*)
- naglasak na autonomiji nastavnika u pristupu planiranju, pripremanju nastave pri izboru nastavnih metoda, oblika, sredstava i pomagala, kao i vrednovanju ostvarenosti ishoda i pokazatelja
- naglasak na usmjerenost na ključne kompetencije koje same po sebi ne mogu biti vezane samo za jedan predmet

¹ Vidjeti prilog 1. *Oblasti, komponente i ishodi učenja*

² Brojevi definiranih ishoda u Dokumentu prate pokazatelje pod istim brojem, ali za različiti uzrast.

³ Bloom, B.S. (Ed.), *Taxonomy of educational objectives: The classification of educational goals: Handbook I, Cognitive domain*, Longmans, Green, New York, 1956.

- naglasak na aktivnom učenju i kritičkom mišljenju
- promocija timskog rada i pristupa međupredmetnim sadržajima i među predmetnim nastavnicima

Zajednička jezgra nastavnih planova i programa za kroskurikularno i međupredmetno područje definirana na ishodima učenja priređena je imajući na umu višestruke izazove koji stoje pred nastavnicima i učenicima Bosne i Hercegovine. Učenje je cjeloživotni proces pa su, u skladu s tim, u Dokumentu integrirane ključne kompetencije za cjeloživotno učenje: samoinicijativa i poduzetnička kompetencija, kreativna i produktivna kompetencija, učiti kako se uči, te socijalna i građanska kompetencija. One u Dokumentu predstavljaju prožimajuće teme *kroskurikularnog i međupredmetnog područja* u definiranim pokazateljima.⁴

Zajednička jezgra nastavnih planova i programa za kroskurikularno i međupredmetno područje definirana na ishodima učenja predstavlja pedagoško-didaktičko-metodički referentni okvir

za individualni i kreativni rad škola, nastavnika i drugih djelatnika u odgoju i obrazovanju, kako bi se zajednički postepeno doprinijelo novom konceptu vođenja i upravljanja kvalitetom obrazovanja u Bosni i Hercegovini.

Cilj *Zajedničke jezgre nastavnih planova i programa za kroskurikularno i međupredmetno područje definirane na ishodima učenja* jeste prevazilaženje strategije odgoja i obrazovanja zasnovanog na sadržaju koje učenik treba savladati tokom jedne školske godine, nego je fokus na razvoju znanja, vještina i stavova da se riješe kompleksni zadaci mobiliziranjem svojih potencijala u određenom kontekstu. Povezivanje predmeta u okviru tematske integracije, koristeći aktivnosti u okviru redovne nastave na različitim predmetima, ostvaruju se ciljevi predmetnog programa, a i ishodi koji se tiču međupredmetnog i kroskurikularnog područja. Ovi ishodi se mogu ostvarivati različitim projektnim aktivnostima koje promoviraju timski rad, te povezivanje nastavnika i učenika. Razvijanjem znanja, vještina i stavova iz poduzetništva, učenici se osposobljavaju da se efikasno snalaze u složenim uvjetima života i rada, prepoznajući svoje potencijale izgradnjom upornosti i istrajnosti pri ostvarenju ciljeva. Da bi osoba mogla upravljati svojom karijerom, treba da stekene znanja i vještine koje će joj omogućiti da u svakom trenutku može procijeniti svoje osobine i interese, zahtjeve i mogućnosti tržišta rada, a i donijeti odluke najpovoljnije za sebe. Učenici trebaju biti osposobljeni da prepoznaju oblike koruptivnog ponašanja kao i socijalnih posljedica korupcije, ali i istovremeno razvijaju otpornost na različite pritiske koji se karakteriziraju kao korupcija, te razvijaju kompetencije koje omogućuju zrelo i konstruktivno socijalno i građansko djelovanje i ponašanje.

⁴ Vidjeti *Ključne kompetencije i prožimajuće pokazatelje kroskurikularnog i međupredmetnog područja*

Zajednička jezgra nastavnih planova i programa za kroskurikularno i međupredmetno područje definisana na ishodima učenja

Oblast 1: POJEDINAC I DRUŠTVENA ODGOVORNOST				
Komponenta 1: Poduzetništvo				
Ishodi učenja:				
1. Istražuje poduzetno djelovanje u različitim aspektima života.				
2. Analizira oblike i procese u poduzetništvu.				
3. Procjenjuje i predlaže svojstva poduzetnog djelovanja u različitim kontekstima učenja i života.				
Indikatori (pokazatelji) područja vještina u skladu sa uzrastom za:				
Kraj predškolskog odgoja i obrazovanja (5/6 god.)	Kraj 3. razreda (8/9 god.)	Kraj 6. razreda (11/12 god.)	Kraj devetogodišnjeg odgoja i obrazovanja (14/15 god.)	Kraj srednjoškolskog odgoja i obrazovanja (18/19 god.)
1a. Imenuje svoja interesovanja. 1b. Prepoznaje situacije koje su realizirane na osnovu njegove ideje.	1a. Opisuje poduzetno djelovanje u neposrednom okruženju (npr., učionici i školi).	1a. Objašnjava poduzetno djelovanje osoba iz neposrednog okruženja.	1a. Objašnjava razliku između pojmova poduzetnik i djelovati poduzetnički.	1a. Analizira različite oblike poduzetnog djelovanja u odnosu na osobne i društvene ciljeve. 1b. Procjenjuje resurse za poduzetno djelovanje kako bi donio odluke u različitim situacijama. 1c. Povezuje poduzetno djelovanje sa razvojem pojedinca i društva.
				1d. Prepoznaje poduzetnički potencijal u sebi, te razvija vještine poduzetnog djelovanja.

<p>2a. Opisuje zanimanja osoba iz neposrednog okruženja.</p>	<p>2a. Prepoznaje faze realizacije ideje. 2b. Imenuje oblike poduzetništva (zanati, udruženja, javne ustanove, poduzeća...) 2c. Razlikuje šta je račun i priznanica. 2d. Razlikuje proizvod i uslugu na jednostavnom primjeru.</p>	<p>2a. Predstavlja svoju poduzetničku ideju kroz faze realizacije ideje u djelo. 2b. Razlikuje oblike poduzetništva (zanati, udruženja, poduzeća, kompanije, vladin, nevladin sektor, profitni, neprofitni sektor, zadruga - tradicionalno, korporativno i socijalno poduzetništvo). 2c. Opisuje pojmove prihod i troškovi. 2d. Identificira koristi od volonterskog rada za pojedinca i za društvo. 2e. Daje primjere ljudi u ulogama proizvođača, pružaoca usluga i potrošača.</p>	<p>2a. Koristi komponente projekta za realizaciju ideje. 2b. Objašnjava načine za osiguranje resursa i upravlja resursima. 2c. Odabire volonterske aktivnosti prema svojim interesima i potrebama. 2d. Procjenjuje dobit u odnosu na uložene resurse i troškove.</p>	<p>2a. Razrađuje komponente projektnog ciklusa (osmišlja ideju, procjenjuje mogućnosti realizacije, izrađuje projekat). 2b. Odabire zainteresirane strane i prezentira projekat. 2c. Daje kritički osvrt za unapređenje projekata drugih osoba. 2d. Objašnjava korake u započinjanju poslovnih firmi i socijalnih poduzeća. 2e. Koristi načela volonterizma kao potencijal za razvoj poduzetničkog djelovanja i zapošljavanja. 2f. Razlikuje finansijske dokumente i finansijske institucije. 2g. Razlikuje proizvode i usluge koji su u ponudi i potražnji na lokalnom, državnom i regijskom nivou. 2h. Povezuje pojmove prihoda i troškova sa fazama realizacije ideje.</p> <p>1d. Objašnjava važnost sporednih efekata proizvodnje i važnost održivog razvoja (misli zeleno).</p>
--	---	--	---	---

<p>3a. Opisuje individualno djelovanje i djelovanje u grupi;</p>	<p>3a. Usklađuje svoje djelovanje sa djelovanjem grupe;</p> <p>3b. Opisuje načine podrške drugima u aktivnostima;</p> <p>3c. Opisuje prihvatljivo ponašanje prema javnim dobrima;</p> <p>3d. Završava zadatke u vremenskom okviru.</p>	<p>3a. Pojašnjava svoju ulogu i značaj u timu, i ulogu i značaj drugih članova.</p> <p>3b. Odabire individualno ili timsko djelovanje u skladu sa situacijom.</p> <p>3c. Procjenjuje posljedice svojih odluka i aktivnosti.</p> <p>3d. Obrazlaže svoj stav i dovodi u vezu sa mišljenjem drugih.</p> <p>3f. Planira aktivnosti samostalno i u grupi / timu.</p> <p>3g. Uspoređuje rezultate svoga rada i rada drugih.</p> <p>3h. Predlaže rješenja problema.</p>	<p>3a. Usklađuje svoje ciljeve sa ciljevima tima.</p> <p>3b. Analizira učinak individualnog i timskog rada kako bi motivirao sebe i druge u ostvarivanju ciljeva.</p> <p>3c. Kritički procjenjuje inovacije i promjene.</p> <p>3d. Ilustrira rješenja ideja samostalno i u saradnji s drugima.</p> <p>3e. Objasnjava javna dobra (daje primjere o značaju i ulozi javnih dobara i faktora koji utječu na javna dobra).</p>	<p>3a. Procjenjuje svoju ulogu u timu i djeluje u skladu sa njom.</p> <p>3b. Daje kritički osvrt na svoje potencijale i potencijale tima.</p> <p>3c. Procjenjuje posvećenost svojim namjerama (učenje putem pokušaja i pogreške).</p> <p>3e. Pokreće aktivnosti na nivou razreda, škole i na nivou zajednice.</p> <p>3f. Koristi metode i tehnike kako bi rukovodio, organizirao i proveo specifičan projekat samostalno i u timu.</p> <p>3g. Argumentira svoje potencijale (socijalne vještine, prethodna znanja) i mogućnosti primjene;</p> <p>3h. Iznosi i obrazlaže mišljenja o etičkim pitanjima koja se odnose na različite vrste aktivnosti.</p>
--	--	--	--	---

Komponenta 2: Karijerna orijentacija				
1. Procjenjuje vlastite interese i vrijednosti, svoje snage i sposobnosti i formuliira životne uloge u kontekstu individualnog iskustva. 2. Kritički procjenjuje odnos između vlastitih karakteristika, svijeta obrazovanja i svijeta rada. 3. Analizira važnost donošenja odluka i posljedica izbora u svim aspektima života. 4. Koristi konstruktivne načine upravljanja promjenama i strategijama.				
Indikatori (pokazatelji) područja vještina u skladu sa uzrastom za:				
Kraj predškolskog odgoja i obrazovanja (5/6 god.)	Kraj 3. razreda (8/9 god.)	Kraj 6. razreda (11/12 god.)	Kraj devetogodišnjeg odgoja i obrazovanja (14/15 god.)	Kraj srednjoškolskog odgoja i obrazovanja (18/19 god.)
1a. Opisuje aktivnosti za koje iskazuje interes. 1b. Nabraja nekoliko zanimanja iz neposrednog okruženja. 1c. Prepoznaje karakteristike zanimanja.	1a. Objašnjava zanimanja iz okruženja. 1b. Razlikuje karakteristike zanimanja. 1c. Povezuje svoj interes sa karakteristikama zanimanja.	1a. Opisuje svoje snage i sposobnosti, kao i svoje interese. 1b. Objašnjava životne uloge.	1a. Opisuje vlastita znanja, vještine i stavove koji su važni za odabir nastavka školovanja, kao i za izlazak na tržište rada.	1a. Daje prioritet kompetencijama važnim za razvoj karijere.
2a. Pokazuje pozitivan stav o školovanju	2a. Objašnjava odnos vlastitih karakteristika (uloženog truda, znatiželje) i postignutih rezultata.	2a. Povezuje interese, kao i potrebna znanja i vještine sa grupama zanimanja.	2a. Donosi odluku o nastavku školovanja zasnovanu na procjeni odnosa vlastitih karakteristika i karakteristika škole, kao i potreba tržišta rada. 2b. Objašnjava važnost obrazovanja koje pojedinac stječe vlastitim radom, komunikacijom, čitanjem, razvijanjem vještina, iskustva i znanja.	2a. Donosi odluku o karijernom putu zasnovanu na procjeni odnosa svojih karakteristika i karakteristika svijeta obrazovanja i rada. 2b. Procjenjuje važnost učenja tokom života i svojih aktivnosti sa ciljem unapređenja znanja, vještina i sposobnosti unutar osobne, građanske, društvene i poslovne perspektive.

3a. Prepoznaje kako se odluke, i za njih vezana ponašanja, odražavaju na donosiocce odluke i na okolinu.	3a. Daje primjer povezanosti odluke sa njenim posljedicama.	3a. Daje primjer kompleksnosti odnosa odluka i posljedica. 3b. Prepoznaje važnost donošenja odluka za nastavak školovanja i svijeta rada.	3a. Analizira prednosti i nedostatke alternativa u izboru srednje škole i svijeta rada. 3b. Procjenjuje kako različiti faktori utječu na donošenje odluka u odabiru zanimanja i izlaska na tržište rada.	3a. Procjenjuje prednosti i nedostatke alternativnih karijernih puteva. 3b. Procjenjuje kako različiti faktori mogu utjecati na donošenje karijernih odluka.
NP	NP	4a. Uspoređuje različite strategije upravljanja promjenama u neposrednom okruženju.	4a. Planira korake u prilagođavanju na nastavak odgojno-obrazovnog procesa u srednjoj školi.	4a. Provodi strategije upravljanja promjenama u razvoju karijere.

Komponenta 3: Antikorupcija

Ishodi učenja:

1. Kritički procjenjuje odnose između koruptivnih ponašanja i društvenog razvoja.
2. Kritički procjenjuje odnose između individualnih karakteristika, konteksta i koruptivnih ponašanja.
3. Osmišlja osobni angažman u borbi protiv korupcije.

Indikatori (pokazatelji) područja vještina u skladu sa uzrastom:

Kraj predškolskog odgoja i obrazovanja (5/6 god.)	Kraj 3. razreda (8/9 god.)	Kraj 6. razreda (11/12 god.)	Kraj devetogodišnjeg odgoja i obrazovanja (14/15 god.)	Kraj srednjoškolskog odgoja i obrazovanja (18/19 god.)
1. Prepoznaje ispravna i pravedna ponašanja u neposrednom okruženju.	1. Objašnjava primjere ispravnih i pravednih ponašanja u neposrednom okruženju.	1. Opisuje elemente koruptivnih ponašanja u neposrednom okruženju.	1. Objašnjava pojam korupcije, njene pojave i posljedice u svim aspektima života.	1a. Analizira veze između sadržaja, konteksta i koruptivnih ponašanja. 1b. Opisuje ponašanja koja su kroz historiju bila neprihvatljiva, kažnjiva, a više nisu, i obratno. 1c. Određuje ponašanja koja jesu/bila kažnjiva na određenim prostorima, a na drugim nisu.

2. Prepoznaje primjere vlastitih ispravnih i pravednih ponašanja.	2. Pokazuje odgovorno i etično ponašanje u školskim i vanškolskim aktivnostima.	2. Objašnjava važnost poštivanja pisanih i nepisanih pravila i normi u zajednici.	2. Povezuje odgovorno ponašanje pojedinca i razvoj društva.	2. Procjenjuje kako različiti konteksti utječu na percepciju korupcije i koruptivno ponašanje.
3. Prepoznaje aktivnosti koje promoviraju socijalno prihvatljiva ponašanja.	3. Povezuje svoje djelovanje sa školskim aktivnostima koje promoviraju socijalno prihvatljiva ponašanja.	3. Provođi školske i vanškolske aktivnosti koje imaju za cilj prevenciju korupcije.	3. Konstruira manje projekte koji imaju za cilj prevenciju korupcije.	3. Izrađuje projekte koji imaju za cilj borbu protiv korupcije.

Oblast, komponente i ishodi učenja za kroskurikularno i međupredmetno područje

Oblast 1: POJEDINAC I DRUŠTVENA ODGOVORNOST
Komponenta 1: Poduzetništvo
Ishodi učenja:
Istražuje poduzetno djelovanje u različitim aspektima života. Analizira oblike i procese u poduzetništvu. Procjenjuje i predlaže svojstva poduzetnog djelovanja u različitim kontekstima učenja i života.
Komponenta 2: Karijerna orijentacija
Ishodi učenja:
Procjenjuje vlastite interese i vrijednosti, svoje snage i sposobnosti i formulira životne uloge u kontekstu individualnog iskustva. Kritički procjenjuje odnos između vlastitih karakteristika, svijeta obrazovanja i svijeta rada. Analizira važnost donošenja odluka i posljedica izbora u svim aspektima života. Koristi konstruktivne strategije upravljanja promjenama i strategijama.
Komponenta 3: Antikorupcija
Ishodi učenja:
Kritički procjenjuje odnose između koruptivnih ponašanja i društvenog razvoja. Kritički procjenjuje odnose između individualnih karakteristika, konteksta i koruptivnih ponašanja. Osmišlja osobni angažman u borbi protiv korupcije.

Ključne kompetencije i prožimajući pokazatelji

Ključna kompetencija	Prožimajući pokazatelji (indikator)
<p>Učiti kako se uči</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Razvijanje suodgovornosti za vlastito učenje, samoprocjena i definiranje vlastitih ciljeva učenja: <ul style="list-style-type: none"> ➤ razvijanje svijesti o vlastitim mogućnostima i o vlastitim jakim i slabim stranama, stilovima učenja, inteligencijama, kao i sposobnostima identificiranja sopstvenih potreba radi primjene sopstvenih strategija i procedura u procesu učenja. • Razvijanje sposobnosti popravljavanja, poboljšavanja (samoregulacija): <ul style="list-style-type: none"> ➤ preplaniranje, izvršenje, kontrola, korekcija različitih oblika komunikativnih aktivnosti (receptije, interakcije, produkcije, medijacije). • Upotreba različitih metoda i strategija učenja⁵: <ul style="list-style-type: none"> ➤ poznavanje i svjesno korištenje različitih strategija učenja; ➤ omogućivanje učeniku da stekne sposobnost otkrivanja svog najuspješnijeg i najbržeg načina za učenje, da odabere različite mogućnosti i da ih najbolje primijeni u praksi; ➤ razvijanje kritičkog stava od toga šta učenik u školi uči do i vlastitog procesa učenja; ➤ sposobnost organizacije i uređivanje vlastitog učenja, razvijanje upornosti; ➤ razvijanje samomotivacije, samopouzdanja, potrebe za kontinuirano učenje.
<p>Socijalna i građanska kompetencija</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Prepoznavanje vlastitih emocija, zanimanje za, i poštivanje drugih kultura. • Razumijevanje vlastitog nacionalnog identiteta i sebe kao pripadnika jedne grupe u interakciji s kulturnim identitetom Evrope i ostatka svijeta. • Svijest o evropskom i svjetskom kulturnom naslijeđu, i o kulturnoj i jezičkoj raznolikosti svijeta. • Poznavanje lingvističkih i kulturnih posebnosti društva i zajednica u kojima se govori određeni strani jezik. • Razvijanje svijesti i razumijevanja socio-kulturnih i međukulturnih pravila i normi upotrebe stranog jezika, i razvijanje odgovarajućih strategija za komunikaciju, interpretaciju i korištenje poruka u skladu sa ovim pravilima i normama (socio-lingvistička kompetencija): <ul style="list-style-type: none"> ➤ Uvažavanje karakterističnih crta društvenih odnosa (pozdravi, način obraćanja); ➤ Uvažavanje pravila lijepog ponašanja (izraziti zahvalnost, naklonost, podijeliti brigu, radost itd.); ➤ Uvažavanje razlika u jezičkim registrima (nivoi formalizma); ➤ Sposobnost prepoznavanja dijalekta i akcenta (naglasak) kroz leksičke, gramatičke, fonološke, glasovne, paralingvističke (npr., govor tijelom) elemente; ➤ Konstruktivno komuniciranje i poštivanje u društvenim situacijama; različita međusobna komunikacija.

⁵ Pod strategijama podrazumijevamo najekonomičniji i najpotpuniji način, na koji korisnik uspijeva staviti u pogon vlastite resurse i sposobnost, kako bi odgovorio na potrebe određene situacije i ostvario željeni cilj. Upotreba strategija pretpostavlja primjenu metakognitivnih vještina učenja.

<p>Samoinicijativa i poduzetnička kompetencija</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Upravljanje projektima; • Prepoznavanje vlastitih jakih i slabih strana; • Rad u timovima na kooperativan i fleksibilan način; • Konstruktivno saradivanje u aktivnostima i upotreba vještina grupnog rada; • Upravljanje rizikom i razvijanje svijesti o odgovornosti.
<p>Kreativno-produktivna kompetencija</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Razvijanje kompleksnog mišljenja: <ul style="list-style-type: none"> ➤ sažimanje, generaliziranje, podrška upotrebi viših kognitivnih sposobnosti kao što su analiza, sinteza, vrednovanje, upotreba kritičkog mišljenja (razlikovanje između činjenica i mišljenja, argumentiranje teza); ➤ upotreba logičnog strukturiranja i nizanja argumenata kod primanja i tvorbe stranog jezika i saznavanja jezičkih zakonitosti. • Razvijanje kreativnosti i potrebe za izražavanjem, te osjećaj za estetske vrijednosti: <ul style="list-style-type: none"> ➤ proizvodnja i povezivanje različitih ideja, stvaranje pretpostavki i različitih proizvoda. • Razvijanje otvorenosti različitog kulturnog izražavanja i pripremljenosti za razvijanje vlastite kreativnosti i sposobnosti izražavanja: <ul style="list-style-type: none"> ➤ sposobnost toleriranja suprotnih ideja; ➤ donošenje zaključaka neovisno; ➤ razvijanje pozitivnog stava i spremnosti za relativiziranje sopstvenog stanovišta i sistema vrijednosti, razvijanje spremnosti za otklon u odnosu na ustaljena ponašanja prema drugim kulturama. • Podrška radoznalosti, želji za novim znanjima: <ul style="list-style-type: none"> ➤ omogućivanje izražavanja vlastitih misli, ideja, emocija; ➤ razvijanje sposobnosti posmatranja, sudjelovanja i integriranja novih iskustava i spremnosti za mijenjanje prethodnih.

Literatura:

Bloom, B.S. (Ed.), *Taxonomy of educational objectives: The classification of educational goals: Handbook I, Cognitive domain*, Longmans, Green, New York, 1956

Ključne kompetencije i životne vještine u Bosni i Hercegovini, Sarajevo (2011)

Ključne kompetencije 'Učiti kako učiti' i 'Poduzetništvo' u osnovnom školstvu Republike Hrvatske, Institut za društvena istraživanja, Zagreb (2007)

Okvirni zakon o osnovnom i srednjem obrazovanju u BiH (2003)

Okvirni zakon o predškolskom odgoju i obrazovanju u BiH (2007)

Okvirni zakon o srednjem stručnom obrazovanju i obuci u BiH (2008)

Poduzetničko učenje-pristup ključnim kompetencijama ISCED nivo 2, SEECEL (2011)

Priručnik za nastavnike gimnazije i srednje stručne škole-Integracija pristupa baziranog na ključnim kompetencijama i životnim vještinama, CIVITAS (2013)

Priručnik za nastavnike osnovne škole-Integracija pristupa baziranog na ključnim kompetencijama i životnim vještinama, CIVITAS (2013)

Strategija učenja o poduzetništvu u obrazovnim sistemima u Bosni i Hercegovini za period 2012-2015 sa Akcionim planom

Strategija za borbu protiv korupcije (2009.-2014.)

Strategija za borbu protiv korupcije (2015.-2019.)

Zajedničko jezgro cjelovitih razvojnih programa za rad u predškolskim ustanovama (2009)

Zakon o Agenciji za predškolsko, osnovno i srednje obrazovanje (2007)

AGENCIJA ZA PREDŠKOLSKO,
OSNOVNO I SREDNJE OBRAZOVANJE

Izdavač:

Agencija za predškolsko, osnovno i srednje obrazovanje

Za izdavača:

Maja Stojkić, direktorica Agencije za predškolsko, osnovno i srednje obrazovanje

Lektura:

Lejla Veiz

DTP:

APOSO